

biológiai gazdaságokban elsősorban a szimbiotikus, levegőből történő nitrogénmegkötéssel, míg a foszfor, kálium és egyéb tápanyagok bevitele a talaj ásványainak feltáródásából is történik. E folyamat intenzitása növelhető nagy gyökértömegű növények termesztésével és különböző agrotechnikai eljárásokkal a talajművelés során.

Talajművelés

Az aprómorzszás, stabil talajszerkezet kialakítása alapvető fontosságú. Elsődleges a gyökérzet és a talajlakó élőlények számára megfelelő talajállapot biztosítása. Ezért nagy súlyt helyeznek a lehető legkíméletesebb talajművelésre, ezen belül is maximálisan igyekezve kerülni a kötött, nedves talajon történő munkavégzést, ami a kialakult talajszerkezetet több évre tönkretetheti. Mivel többféle elgondolás és végrehajtási mód létezik, azonos bio-irányzatban belül is előfordulhat a talajmunkák minimálisra csökkentésének elve és a konvencionális mezőgazdaságban alkalmazott – a biodinamikus üzemek ezt az utat követik – szántásos, talajforgatásos elvek együttes alkalmazása.

Gyomszabályozás

Gyomnövény a konvencionális gondolkodásban és termesztésben minden növény, amelyik az adott területen több kárt okoz a gazdálkodónak, mint hasznot. A gyomnövény leginkább azáltal negatív hatású, hogy konkurál a szántóföldi kultúrnövényvel víz, fény és tápanyag tekintetében; terjeszti a betegségeket; a kártevőknek búvóhelyül szolgál. A biológiai mezőgazdaság ezeket részben elfogadva igyekszik a gyomnövények pozitív tulajdonságait is hangsúlyozni és – mivel a gyomnövények teljességgel nem írhatók ki és ez nem is cél – ezeket hasznosítani. Hasznos tulajdonságai a gyomnövényeknek humuszszolgáltatásuk; talajtakaró szerepük, mely védelmet ad a víz- és a szélerózióval szemben és jelentőségük van a sok rovar- és madárfajt tartalmazó ökoszisztéma megteremtésében. A gyomszabályozás ezen belül a vetésforgóval és mechanikai módszerekkel történik. Mind a talajművelés, mind a gyomszabályozás területén a technikai, gépesítési kérdésben igen sok a megoldásra váró probléma, amelyeket a biológiai mezőgazdálkodás várható terjedésével a hazai viszonyok között kell kísérletileg és a termelésben is megoldani.

Növényvédelem

A biológiai mezőgazdaságban szintetikus növényvédőszerkeket nem használnak és a gyakorlatban igen kis mértékben kerülnek felhasználásra az engedélyezett növényvédő készítmények is. Sokoldalúsága által maga a termelési rendszer biztosítja a növény védelmét. Az egyensúlyban lévő ökoszisztéma kevésbé támadható és kevésbé érzékeny egy esetleg fellépő betegség vagy kártevő hatásaira. A betegségek, kártevők elleni védekezésre különböző, főként a megelőzést szolgáló készítmények használhatók, amelyeket a minősítési szabályzatok jóváhagytak. A szárazság miatt gyengén fejlődő növény

hajlamosabb a betegségre, könnyebben válik a kártevők áldozatává; a magas humusztartalmú talaj jobb vízháztartást, nagyobb szárazságtűrést eredményez. Az aktív mikrobiológiai talajélet kevésbé enged teret a kórokozó gombák és baktériumok elszaporodásának.

Allattartás – mit jelent a biológiai állattartás?

A biológiai gazdaságban egy bizonyos mennyiségű állatra szükség van. Az állattartással a rendszer teljessé válik, megteremt a lehetőségét egy egyensúlyban lévő organizmusnak. A minősítő szervezetek által kiadott előírások a növénytermesztésen kívül az állattartásról is rendelkeznek. Magyarországon a Biokultúra Egyesület az ellenőrző és minősítő szervezet. E szabályzatok meghatározzák, hogy az állatok takarmányának saját termesztésből kell származnia, és egy adott mennyiségnél több vásárolt takarmány nem etethető. A takarmányok hozamfokozókat, antibiotikumokat nem tartalmazhatnak. A vitaminokat és az ásványi kiegészítőket is kritikusan kezelik, ha azok nem saját készítésűek. Az állatok mozgásának biztosítása és a természetüknek megfelelő tartásmód szintén előírás, mint a legelés, kapirgálás, vagy a turkálás. Minden állat saját étletteret igényel. Meghatározott az egy adott területen tartható számszámú állattartó képessége is. Lehetőleg több különböző állatfaj legyen egy gazdaságban. A kérődzőknél a takarmány alacsonyabb koncentrációjú, mint a konvencionális gazdaságokban; a tömegtakarmányok nagyobb hányadban kerülnek etetésre. A megelőző gyógykezeléseknél antibiotikumok használata nem engedélyezett. Előnyben részesülnek a saját gazdaságból származó alomanyagok, elsősorban a gabonaszalma. A csőrskurtítás, faroktalanítás nem engedélyezett. A szarvtalanítást lehetőleg mellőzni kell.

Ezek csak körvonalai azon szempontoknak, amelyek az állattartást biológiaiá teszik. Ritkábban hangoztatott, de igen jelentős tényező az állatok ápolója és az állatok között létrejövő kölcsönös bizalom.

Kertészet

Ha mód van rá, minden gazdaságban jó, ha legalább az ott dolgozók zöltség és gyümölcszükségleteit a saját termesztésből fedezni tudják. Mivel a kertészet jóval kisebb területet igényel, lehetséges az intenzívebb termesztés is. A biogazdaságok igyekeznek tájlelő, a nagyüzemi gazdálkodás miatt háttérbe szorult fajtákat újból termesztésbe fogni. A biodinamikus művelésben ajánlott az ún. kombinált gazdaság létrehozása, amelyben a szántóföldi növénytermesztés és az állattartás mellé – azokkal szerves egységet képezve, a trágyafelhasználás és esetleg a vetésforgóba történő beépülés révén – zöltség- és gyümölcsstermesztés is társul. A gazdaság szerves hulladékaiból készült komposzt – az istállótrágya komposztal kombinálva – fontos összetevője a gazdasági körfolyamatoknak, amely a biodinamikus preparátumok felhasználásával és a mezőgazda alkotó munkájával segíti a mezőgazdasági organizmus kialakulását.

Helykitöltő

Megjelent idén tavasszal két könyv. Ilyen fontos könyvekből nem szokott megjelenni sok egy évben, van idő gondolkodni rajtuk. Ezeket akarom most ajánlani mindenkinek.

Mind a két könyv arról szól, mi az igazi történelem. Az egyik (Trevor Ravenscroft: A végzet lándzsája. Edesvíz kiadó) a huszadik század

legmeghatározóbb évtizedeiről, a másik (Vekerdy Tamás: Álmodok és lidércek. T-Twins kiadó) a második világháború utáni Magyarország egyik legfontosabb eseményéről szól. A két könyvet összekapcsolja az, hogy mindkettő középpontjában Rudolf Steiner személye áll. Steiner, mint – az első esetben – akit Hitler legfőbb ellenfelének tekintett, valakinek, aki – a huszas évek elején! – világos áttekin-

téssel rendelkezik arról, ami Európát fenyegeti a nemzetiszocializmus képében: Steiner, mint – a második esetben – akinek nevéhez a szabad iskolázás területén a legdöntőbb kezdeményezés és legmesszebbre ható gyakorlati példa kötődik.

Tartalmilag persze több minden is összekapcsolja a két könyvet, mert a fenti azonosság egyúttal azt is jelenti, végső soron mind a kettő a huszadik század legégetőbb kérdéséről szól, amivel századunknak dűlőre kellett volna jutnia. Most már aligha kerül erre sor. Vajon mi lesz az ára annak, hogy véget ér ez az évezred anélkül, hogy az individuális szabadság kibontakozása számára utat nyitott volna?

Avéget lándzsája megrázó, felkavaró, félelmetes olvasmány. Kézzelfogható közelségbe hozza a legparányibb részletekig lebontva a világtörténelmi eseményeket mozgató erők működését. Mintha egyszerűen, hirtelen érthető válna általa mindaz, ami korábban inkább csak értetlenséget, iszonyatot, szorongást keltett, megválaszolhatatlan kérdéseket ébresztett. Most, mintha nem volna több kérdés. A szerző a legmagasabb rendű beavatottaktól nyert okkult ismeretek elképesztő bőségét tárja fel, hogy a világháború előkészítését, előkészítőit és végrehajtóit bemutassa. Mintegy „megoldja” az emberiség történetének talán leghatalmasabb és legrettegetesebb „krimijét”, azt az összeesküvést és tömeggyilkosságot, mely az emberi fejlődést majdnem végleg (vagy legalábbis nagyon hosszú távra) kitérítette menetéből.

Elovasva ezt a mindennél hihetlenebb és mindenre meggyőző magyarázatot adó könyvet, először valóban elhallgat minden kérdés. Hiszen az érezhető, hogy a legmagasabb szellemi tudás forrása nyílik meg itt, hogy a köznapi ismeretszerzés módszereivel elérhetetlen titkokat leleplezze. Aztán – a köznapi kételkedés szintjén – mégiscsak kérdések tolnak fel az olvasóban. Kérdéseket tesz fel, amelyekre éppen úgy nem tud válaszolni, mint ahogy nem tudja a szerző állításait ellenőrizni vagy cáfolni. Kérdéseket, melyek nem is a könyv állításaira vonatkoznak, hanem arra, amiről nem szól.

A könyv avval a képpel zárul, hogy 1946 januárjában visszakerül eredeti helyére „a végzet lándzsája”, a bécsi Hofburg kiállítótermébe, ismét egy lesz a múzeumi tárgyak sorában. A háború ezzel végképpen véget ért. Csak a bevezetőben említi a szerző egyetlen konkrét eseményt, mely a háború után történt, 1957-ben. Amikor Johannes Stein, akitől a szerző legtöbb ismerete származik (aki Rudolf Steiner közvetlen köréhez tartozott), nekilátott, hogy megírja ezt a könyvet, váratlanul meghalt. Az első kérdés tehát, amelyből a többi következik: vajon ennek a könyvnek az írásába fogott bele az az ember, aki valóban közvetlen, autentikus ismeretekkel rendelkezett a Gonosz huszadik századi működéséről és műhelytitkairól? (Ha a könyv hátborzongató tényeknek szellemében gondolkodom tovább, ki kell-e zárnom azt a kérdést, hogy nem azért halt-e meg Stein, hogy az ő könyve helyett jelenjék meg ez?)

És mi történt a többi említett és nem említett szereplővel, akik Japánba és Amerikába kerültek a háború után? Mi történt a titkos európai és japán páholyokkal, vannak-e új, a gyilkosságoknál haté-

konyabb módszereik? Az amerikaiak, akik látszólag naivan, ugyanakkor rendkívül felkészülten és gyakorlatiasan intézték a lándzsa visszaszolgáltatásán ügyeit, vajon az eredeti lándzsát juttatták vissza a Hofburgba (akkor szovjet megszállási övezetbe)?

Ravenscroft könyvének jelentősége az, hogy elementáris erővel, kikerülhetetlen és többé el nem tagadható módon (az első megjelenése óta eltelt húsz év ezt nem látszik alátámasztani) szembesíti a ténnyel, hogy a történelem, és különösen a huszadik század történelme szellemi erők iszonytató birközásának visszatükröződése, vagy inkább a földi szférába történő kivetülése (amihez persze hozzá kell tenni, hogy ez a küzdelem az emberért folyik, mint azt annyi költői műből tudjuk). A Gonosz eléggé túl nem becsülhető erejű ellenfele a Jónak, az Embernek, az emberi képességek és lehetőségek csúcjáról manipulál. De akár pontosan ilyen formában történtek az emberiség eddigi legnagyobb arányú önpusztításának eseményei, akár nem, azt a könyv csendes, meg nem fogalmazott tanulságának kell tekintenünk, hogy ez a folyamat, ez a küzdelem a legkevésbé sem fejeződhetett be, semmi okunk feltételezni, hogy a világháborút előidéző erők igazi vereséget szenvedtek volna és ne készülnének nagyobb intenzitással és nagyobb körültekintéssel az új fellépésre.

A Nürnbergi per, aminek eredményeképpen a könyv témáját érintő tényeket hozzáférhetővé tették és a „főbűnösök” hamvait szétszórta Európá felett !/, nyilván nem lezárása ennek a rettenetes drámának, hanem méltó indítása annak a korszaknak, amely minderről megfeledkezni, az eseményeket a legsimplább magyarázatokkal elintézni akarja.

Az Antikrisztusról csak azt tudjuk, hogy a világ jötevéjének képében jön el. Hogyan készül fel bennünk az, aki ezt túl akarja élni szabad emberként, a „jötevő” fogadására?

Talán ehhez szolgál adalékul a másik könyv, mely abban viszont különbözik az előzőtől (nyilvánvaló, hogy kevésbé drámai és kevésbé világtörténelmi méretű folyamatról szól), hogy amit leír, az csupán a személyesen átélt, közvetlen tapasztalat. Viszont ugyanolyan parányi részletekig bontja le a „Jó” működésének technikáját, mint a másik az ellenkezőét. Arról szól, hogy hogyan működik az emberi szabadságot szolgáló eszme megvalósulása apró véletlenek és sorsesemények, az emberi kapcsolatok lélekjelenléttel és szeretettel átítatott mozzanatai által. Hogy a Gonosz viharfellege alatt apró, törekeny, védtelen kezdemények mint kapaszkodnak össze lassú folyamatban hatékony, igazi változásokat előidéző történelmi eseménnyé.

Az egyensúly kedvéért mindkét könyv elolvasását ajánlom mindenkinek.

Gerle János

Részletek Trevor Ravenscroft A végzet lándzsája c. könyvéből

Az okkultizmus eme hátterének ismerete nélkül lehetetlen megérteni, hogy a vezető náciak miért éppen a Szent Grál minisztériumaiba beavatást nyert titkos embercso-

portban találták meg legnagyobb ellenségeiket. Ez megmagyarázza, hogy az SS és a Gestapo miért kutatott olyan hosszasan utánuk, s miért ítélte el és kínozt meg olyan embereket, akik politikailag jelentéktelenek és a náci számára veszélytelennek tűntek.

Némi okkult betekintés nélkül hihetetlennek tűnik, hogy a Németországban legfelsőbb hatalmat szerző Adolf Hitler – aki kis híján meghódította az egész világot – egy ismeretlen, Rudolf Steiner nevű osztrák filozófust tekintett legfőbb ellenségének.

Am ha századunk történetét valódi perspektívájában, az emberi tudat fejlődésében vizsgáljuk, mégis egyértelműen kiderül, hogy a Hitler lelkét megszálló luciferi fejedelemség a faji doktrínák eszközét használta fel, hogy az emberiséget az individuális emberi szellem örmagában való felismerésétől eltérítse. Azt is értékelni fogják, hogy dr. Steiner korunk Kozmikus Krisztusának prófétája volt, és a korunk emberének lelkében megszületni vágyó szellemi én örök jelentőségének magányos hírnöke.

Adolf Hitler nagy hangon beszélt dr. Steiner ellen a náci párt korai politikai gyűlésein, és hirdette, hogy Steiner háborús bűnös, aki közvetlenül felelős a Schlieffen-terv bukásáért, és ezáltal a világháború elvesztéséért. Rudolf Steiner Helmut von Moltke tábornok személyes jó barátja volt, és Hitler azzal vádolta őt, hogy a fekete mágia erőinek segítségével megzavarta a főparancsnok elméjének egyensúlyát az 1914-es belgiumi és franciaországi invázió kritikus időszakában.

Hitlernek ennél gonoszabb, személyes okai voltak arra, hogy Steinert félreállítsa az útból. Dietrich Eckarttól tudta, hogy Rudolf Steiner a Grál-beavatottak egy kiterjedt csoportjának a vezetője, aki a Thule-csoport sátáni természetét felismerve az asztrális magasságokból minden gyűlésüket és beavatási szertartásukat figyelte. Eckart meg volt győződve arról, hogy Steiner átható okkult képességei előtt semmi sem maradhat titokban. Miután Steiner nyíltan figyelmeztette Németországot a náci párt titkos céljaira, nevét az első helyre tették a Thule-gyilkosok által azonnal likvidálandók listáján.

Rudolf Steiner kozmikus kereszténység-konceptióját a svájci Dornachban épített Goetheanum építészeti formában testesítette meg. A kétkupolás épület belső része a fametszés mesterműve.

Dietrich Eckart végakarata volt, hogy az épületet, melyet eredetileg Münchenben akartak felépíteni és „Johannesbau”-nak akartak elnevezni, porig égetssék, és hogy dr. Steiner adaptusainak közvetlen köre a lángok között haljon meg. A Goetheanumot 1922 szilveszterén gyújtották fel, miközben dr. Steiner 800 ember előtt esti előadást tartott. A gyújtogatást egy német-svájci órásmester követte le, aki fanatikus náci és a megalapított egyház szenvedélyes tagja volt. A néhány aranypéntz, amit tettének jutalmaként kapott, másnap reggel elszeneledett teste mellett, az épület romjai közt találták meg. Dr. Steiner és társai csak azért menekültek meg a tűzhaláltól, mert a gyújtószerkezet nem működött olyan gyorsan, mint tervezték.

Dornach, az első Goetheanum

A Goetheanum felgyújtásának legfőbb oka az volt, hogy megsemmisítsék a 30 láb magas szilfa faragást, mely Jézus Krisztust, az emberiség képviselőjét ábrázolta, amint legyőzi Lucifert és Ahrimánt. Dr. Steiner több éven át dolgozott ezen a szobron. Mind nyilvános, mind magánelőadásain beszélt annak a démoni Lándzsának a természetéről, amely Adolf Hitler lelkét megszállta és a náci Weltanschauingot sugalmazta. A fafaragás igen jellemző helyzetben ábrázolta Lucifert, ami feldühítette Hitlert, mire Eckart meggyőzte vezérét, hogy próbálják megsemmisíteni. Ez a faragás, amelyet Steiner a tűz idején még nem fejezett be, a lakásában volt a Goetheanum alsó szintjén, és megmenekült a tűztől. Ma az új Goetheanum központi darabja.

Részletek Vekerdy Tamás: Álmodok és lidércek c. könyvéből

Hazaérkezésem után nem sokkal felhívott Eginhard Fuchs úr – Budapestről.

Hárman érkeztek ide, hogy a tervezett witteni építkezésekről tárgyaljanak Makovecz Imrével. Engem azért keresett, mert autójában mintegy öt-hat különí, általam készített fénymásolatot hozott magával, ami nekem már nem fért be a hőröndömbe.

Hol adhatná ezt ide?

Kicsit szorongva – de meghívtam magunkhoz, vacsorára.

Kérdezte, hogy magával hozhatja-e azokat is, akik vele jöttek, Pütz tanár urat és Hodina Magdát Svájcából, akik tolmácsolásra kért meg a Makovecz-féle tárgyalások idejére.

Persze – mondtam, és szorongásom egy kicsit növekedett.

De mindenképpen azt szerettem volna, hogy jöjjön el dunakeszi lakótelepi lakásunkba, a könyvek és a gyerekek közé, hogy egy kicsit érzékelje, ki is lehetek, hogyan is élek – és oldódjon (általam feltételezett) enyhe gyanakvása ez idősödő kelet-európai iránt, aki talán a KGB ügynöke is lehetne.

(Már Wittenben elhatároztam, – ahol az intézet tanárai közül senki nem hívott meg magához, és mindig egyfajta kicsit figyelő, kicsit értetlen, de igen udvarias távolságtartást éreztem –, hogy egyszer majd, ha módom lesz rá, meghívom, aki Pesten jár közülük, hogy a magam környezetében „leleplezhessem” magam.)

Találkoztunk és kiautóztunk Dunakeszire.

Pütz úr nagy hangon magyarázott – a szék is beszakadt alatta –, feleségem szemét dicsérte, mondván, hogy Waldorf-óvodónőnek kellene lennie, Fuchs úr csendesen jiggelt, és csak a paradicsomos makaróninál jegyezte meg:

– Nagyon finom! Az én feleségem is mindig ezt készíti, ha váratlanul sok vendég jön.

Majd még egyszer:

– Egészen otthon érzem magam.

A hangulat lassan feloldódott.

Éreztem, hogy a gyanakvások lassan eloszlanak.

Beszélggettünk.

Hogyan is lehetne a Waldorf-pedagógiából valamit Magyarországon is érvényre juttatni, úgyszólván életmentő – gyerekmentő – módon bevezetni.

Hodina Magda – Svájcából, Dornachból, ott a Weleda gyógyszergyárnál dolgozik – hozzám fordul:

– Ismeri Jakab Tibort?

– Nem, nem ismerem.

– Nem? Jakab Tibor és a barátai most akarnak Waldorf-óvodát alapítani.

– Hol?

– Itt! Budapesten!

– Ki az a Jakab Tibor?

- Egy fiatal orvos. Belgyógyász. Nemrégén jött haza Svájcból. Egy évig tanult kint. Hazajött, és elhatározta, hogy Waldorf-óvodát csinál a gyerekeinek. Keresse meg! Megadom a címét.

- Jó! Köszönöm!

- Úgy hallottam, hogy éppen most alakadtak. A minisztérium valamiféle szakvéleményt kér az engedélyezéshez, és nincs senki, aki szakvéleményt adjon.

- Szakvéleményt azt én éppenséggel tudnék adni, azt hiszem, mert ahol én dolgozom...

- Igen! Nekem is ez jutott eszembe. Az valami Iskolakutató Intézet, nem? Mindenesetre hivatalos...

- Igen. Iskolafejlesztési Központ. Vagyis most éppen: osztály. De ez mindegy... Maga találkozik Jakab Tiborral?

- Igen. És éppen azt akartam kérdezni, hogy megadhatom-e neki a maga címét és telefonszámát.

- Persze!

Nem telt bele egy-két nap, és hosszúra nyúlt, magas, sovány fiatalember jelent meg a munkahelyemen, ha jól emlékszem, hosszú lódenkabátban és tréfás, elegáns kalapban. Jellegzetes, magyaros arc - amit még a hajusz is hangsúlyoz.

Jakab Tibor.

Mi történt eddig?

Megtudtam, hogy mióta hazajött Svájcból, már másfél év telt el. Azóta egy csoportnyi szülő tanulja egy kis körben a Waldorf-pedagógiát. Hamarosan várják egy stuttgarti óvónő, Anette Stroteich érkezését, aki talán vállalja, hogy Magyarországra jön, mindenesetre körülnéz itt, és találkozni fog a szülőkkel.

És mi történt hivatalosan?

Az derült ki, hogy állampolgárok nem alapíthatnak óvodát, csak „gyermekmegőrzőt” hozhatnak létre. Ő azonban helyesnek látná, ha ez az intézmény kezdettől fogva hivatalosan is óvodának minősülne. Óvodát az államon kívül vállalatok, üzemek, szövetkezetek hozhatnak létre...

Jakab - miközben folytatta rendelését Budapesten, a XI. kerületben - nekiindult, hogy valamiféle szövetkezetet keressen, amelynek neve, emblémája alatt a Waldorf-óvoda megalapítható volna.

Közben kiderült: Solymár nagyközség tanácsa, ahol a szülői kör egyik tagja, Czítán Gábor lakott családjával, támogatná a Waldorf-intézmények - óvoda, iskola - létrehozását, a későbbiekben talán telekadománnyal is. Ugyancsak támogatná a dolgot Solymáron az ottani nagyüzem, a PEMÜ - a Pest Megyei Műanyagipari Vállalat. Jakabék már régóta kerestek egy helyet, ahol családi házat építhetnének. Most eladták várbeli lakásukat, az árából felket vettek Solymáron, és már hozzá is kezdtek - Makovecz Imre tervei alapján - az építkezéshez.

Ami a „fedőszervet” illeti, hosszabb keresgélés után Jakab Tibor először a Lares humán-szolgáltató kisserkezettel próbálkozott. Itt, úgy tűnt, szívesen fogadják a dolgot - de aztán mégsem haladt előre a szerveződés, egy tapodtat sem.

Újabb keresgélés következett.

A természetgyógyászatban amúgy is érdekelt Jakab doktor így bukkant rá az Életvédők Vitalis Egyesületére. Egyesület tarthat-e fenn óvodát?

Igen. Ma már igen.

Így alakult meg az Életvédők Vitalis Egyesületének Waldorf-pedagógiai Tagozata, amely hozzájárult az óvoda létrehozásához.

Ekkor nem várt akadályba botlottak.

A Művelődési Minisztériumban megtudták, hogy ugyan a minisztertanács 41/1985. (X. 5.) számú rendelete szerint óvodát a gazdálkodó szervezetek, az állami költségvetési szervek, valamint a társadalmi szervezetek a mű-

velődési miniszter egyetértése nélkül létesíthetnek és tarthatnak fenn - és ez nagy előrelépés volt a múlthoz képest -, de: ugyanez a jogszabály kimondja azt is - és ez példa az akkori törvénykezésben megnyitvánuló visszahúzó erőre -, hogy az óvodai nevelési programban foglaltak alkalmazása fenntartóra való tekintet nélkül kötelező.

Miután pedig a Waldorf-óvoda működése az óvodai nevelési programtól eltérő tartalmi munkát kíván, így e kezdeményezés megvalósítása - az oktatásról szóló 1985. évi I. (egyébként rendkívüli előrelépést jelentő) törvény 24. §-a alapján engedélyhez kötött.

Az engedély kiadásához pedig a minisztériumnak szakértői véleményre van szüksége, amelyik ismerteti és elemzi a Waldorf-óvoda működésének feltételeit, összevetve azokat az óvodai nevelési programban foglaltakkal.

Az OPI - Országos Pedagógiai Intézet -, ahol dolgoztam, ahol a már néhány ott töltött év folyamán is oly sok névváltozáson átment iskolakutatói és fejlesztési központ (osztály, főosztály) is az intézet részeként tevékenykedett, a Művelődési Minisztérium szakmai háttérintézménye volt, s így Jakabék keresve sem találhattak volna jobb fórumot a szakmai vélemény megadására. (Én magam ezekben az években az óvodai és az alsó tagozati nevelés afféle pszichológus-szakértőjének számítottam, akitől a minisztérium már több ízben kért szakvéleményt óvodai és általános iskolai kérdésekben. Így hát - Jakabék szempontjából - mintha engem is arra találtak volna ki, hogy nekik a hiányzó szakvéleményt megadjam.)

Néhány szorongó, fohászokodó nap - és megszületett a szakvélemény.

(Ekkor még nem tudtam, hogy ezzel életemben egy olyan máig tartó - tehát már ötödik éve tartó - periódus veszi kezdetét, amikor idóm jelentős részét szakvélemények és az ezekhez több szempontból is hasonló pénzhajkurászó pályázatok írásával fogom eltölteni, sokat szorongva, gyakran az utolsó pillanatokban hajszolódva, de eddig - általában - nem egészen eredménytelenül.)

A Művelődési Minisztérium alapfokú nevelési főosztálya a 25 401/1988. VIII.-as számú ügyirattal értesítette a „Vitalis Életvédők Egyesületének titkárát, Szauder Tamás elvtárs”-at, hogy engedélyezi a kísérletet a Solymáron alapítandó óvodában, az 1988/89-es óvodai nevelési évtől kezdődően. Sőt: az ügyirat azt is kimondja, hogy a minisztérium a Waldorf-pedagógiai tevékenység hazai kipróbálását támogatja!

Ne feledjük: ekkor Gázsó Ferenc az illetékes miniszter-helyettes.

Az engedély engem jelölt ki arra - nyilván szakvéleményem alapján -, hogy a nevelői munkát folyamatosan kísérjem figyelemmel, s szakmailag segísem.

Ennek megint csak formai szempontból volt nagy jelentősége - ezért is javasoltam szakvéleményemben, hogy az Iskolafejlesztési Központ gyakorolja a szakmai felügyeletet -, mert így kivédhető volt a megyei szakfelügyeleti - illetve akkor már csak szaktanácsadói - szervek várható támadása és akadékoskodása.

És itt álljunk meg egy pillanatra.

Hadd jelezsem röviden - és most még csak elvontan, általánosságban - az akkori oktatáspolitikai helyzetet.

A szerveződé Waldorf-óvoda példáján szólva: „lent”, az állampolgárok, a szülők, a helyi hatóságok - a solymári nagyközségi tanács - támogatásával hozzájárult, hogy óvodát - majd később: iskolát - szervezzenek gyerekeiknek.

„Fent”, a minisztériumban, Gázsó Ferenc - különösen intenzív módon az 1985-ös oktatási törvény elfogadtatása óta - azon dolgozott, hogy az iskolák autonómiáját a középszintű - megyei, városi stb. - vezetéssel szemben is biztosítva lehetővé tegye a pedagógiai szabadság és

pluralizmus valódi kibontakoztatását, az intézménycentrikus közoktatási rendszer lassú átférmálódásának megindítását egy gyerek- és embercentrikus szemléletmód felé, az ideológiai jelszavak felváltását szakosított adaptációkkal és innovációkkal. Azaz: a teljesen halott – holtta merevített – alattvaló-idomító, gleichschaltoló (és modjuk ki bátran: lélekgyilkos, és nemegyszer testi gyilkosságokban és meggyomorításokban is vétkes) hatóság-iskola felváltását egy állampolgári szükségleteket kielégítő szabad szellemi műhellyel.

Gazsó Ferenc és munkatársainak nyitása az oktatáspolitikai felső szintjén, és az állampolgári – szülői, óvónői, tanítói, tanári és (mint Solymár esetében) hatósági – kezdeményezések az óvodák, iskolák, községek és kerületek szintjén, rettenetes ellenállásba ütköztek „középen”.

Ezek az emberek a tanácsi elnökhelyettesektől és művelődési osztályvezetőktől kezdve „lefelé”, sokszor egészen az iskolaigazgatókig jól érezték, hogy hatalmuk – ami nélkül egzisztenciájukat elképzelhetetlennek tartották – szűnőben van. (Tisztelet a kivételnek! Mert persze kivételek is szép számmal akadtak.) Jól érezték ezek a kipróbált káderek, hogy megkezdődött a pártállam monolitikus, centralizált iskolarendszerének szétverése.

Ők azonban nem az élethelehetőségek megvalósítását érezték ebben a kriptabontási folyamatban, hanem az anarchia feltörését.

Persze: a temetők halotti nyugalomával szemben az élet mindig kaotikus és anarchikus.

Valójában persze organikus törvények érvényesülnek benne, míg a halál a maga nyugalomával és látszólagos rendjével a folytonos bomlás és megsemmisülés állapota.

Meg kell itt említenem: Dániában több mint százhusz éve – és a kezdetek százhetven évnyi múltba nyúlnak vissza – semmi más nem kell egy iskolaalapításhoz, mint hogy az iskolaalapítónak legyen tizenkét beiratkozott növendéke. Senki nem vizsgálja, hogy van-e diplomája, hogy hogyan és milyen tanterv szerint tanít, hogy fejlődnek és okosodnak-e gyerekei.

És csodák csodája: még nem robbant ki semmiféle botrány az elmúlt százhusz évben a dániai iskolarendszerben, míg a mi oly nagyszerűen és központilag szabályozott, tantervekkel – és még pontosabban kidolgozott, iszonyatosnál iszonyatosabb tantervekkel – bőven ellátott iskolarendszerünk a folytonos botrányoktól, az inkompetenciától hangos.

Úgy látszik: nincs tizenkét egyformán hülye szülőpár egy-egy lakókörzetben, aki olyan helyre íratná be gyermekét, ahol a gyerek nem fejlődik, nem tanul – hanem ellenkezőleg; korcsosul, satnyul, megbetegszik.

(Ilyen iskolákba csak nekünk kellett, volt kötelező beiratunk gyerekeinket.)

ABITARE IL TEMPO

Makovecz Imre terve

Ugo La Pietra művészettörténész szervezésében az évente rendszeresen megrendezésre kerülő veronai nemzetközi belsőépítészeti kiállításon idén októberben is készül egy kortárs művészeti bemutató. Ennek keretében 12 művészettörténészt – teoretikust kértek fel, hogy egy általuk kiválasztott művész – akit ők fognak bemutatni a katalógusban és a kiállítást kísérő konferencián – mutassa be erre az alkalomra tervezett installációját. A művészeti csarnok egyforma 6x4 méteres fülkékre van osztva, ezekben sorakoznak egymás mellett a meghívott művészek munkái, melyek témája „a korunkra jellemző új gondolati megközelítések”. A megkötöttség nélkül megtervezett enteriőröket a kiállítást szponzoráló cégek kivitelezik.

Egy szobát be kell bútorozni. A gyanútlan közönség elvonul a szoba előtt. A méret adott, az ablak, a nyílás ugyanolyan, mint a többié. A művészek rendelkezésére áll a XX. sz. végi ipar teljes arzenálja. A hadtáp társadalom új seregszemléjére készülünk. A meghívottaknak minden eszébe juthat, csak a szoba mérete azonos a többiével, csak a művész maga determinálta úgy, ahogy van, azzal együtt persze, amit kitalál. Egymásra talál itt az andalgó fogyasztó a determinált termelővel. Minden perc, minden pillantás látszatvilágban kapja meg a valóságot.

A valóság a valóságos világban, ha van még, rendkívül kockázatos. De ez a kockázat egyre kisebb. Irak, Bosznia, Szomália egyre kevésbé valóságos.

Hol van már Van Gogh széke, mely izzó parazsa a hiányzó ember lenyomatának? Kit érdekel ma már Mozart árulása és halála? Kik érdekel Artus kerekasztala, Krisztus utolsó vacsorája; ki kérdezi meg, miért ültek 12-en az asztal köré és miért került vér helyett bor, és emberhús helyett kenyér az asztal közepére?

Az emlékezet kiveszett. Ma már az emberiség nem emlékezik, az emberben egy sohasemvolt új állapot emlékezik.

Álarcok az asztalon a serleg körül. A serleg telve vérrel, a kenyér újra hús, a márvány falak széthasadtak, és beömlik az idáig távoltartott talaj és szennyezett víz.

Mégis, ebben a dögletes szobában van annyi féligazság, hogy emlékezni lehessen, legalább a semmi álarcát lehessen látni.

A Neve mind a tizenkettőnek székére van írva. A betűket összekevertem. A nevek alteregóikban szétoszlanak, elegyednek egymással, ahogy a Nevek viselői sem voltak jelen sehol, csak annyit éreztünk és érzünk, hogy életünk eseményeibe, legtitkosabb gondolatainkba is befészkeltek magukat, hogy „porunk is neki szolgál” (Illyés Gyula)

Makovecz Imre